אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד מרחשון תרע"ט - לונדון
נמען: הרב שמואל דוד מנדלסון

מאמרו קולע למגמת ההסתדרות, ו'אין קץ להעמקתם של דברים'. הם צריכים תחייה פנימית שתהיה נשמה לתחייה החיצונה, והתקווה היא בצעירי תלמידי החכמים. בהלכה: אין לדמות דין 'יהוחזק כפרן' לקיום דברי העדים, כי עיקרו כשאמר 'פרעתי' אחר כך. זו תקנת חכמים מטעם אומדנא, ולא פסלות (על פי הסמ"ע, קצות החושן, הגר"א ובעל המאור בבבא מציעא).

עיקרי הדברים

- תחייה פנימית כנשמה לחיצונה.
- צעירי תלמידי החכמים.
- הלכה: הוחזק כפרן.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], י"ד מ"ח[2], עטר"ת[3], לונדון. ["י"ד במרחשוון תרע"ט (1918)]

כ'[4] ידידי היקר הרב החו"ב[5] שנון ונעלה מאד מו"ה[6] שמואל דוד מענדעלסאהן [תלמיד חכם צעיר בלונדון, שכתב מאמר ל"דגל ירושלים"] שליט"א[7]. מכתבו היקר עם מאמרו הגיעני, ובכלל קולעים דבריו למגמתנו, ביסוד הסתדרותנו הקדושה. ["דגל ירושלים", התנועה שייסד הרב קוק בלונדון] אמנם אין קץ להעמקתם של דברים, ובירור טוהר ההרגשות הקדושות, שהן ראויות כעת לצאת בהתגלות רבה, מלב כל השרידים אשר ד' קורא, להחיות את עמנו תחיה קדושה, תחיה פנימית, כדי שתהי'[8] משמשת לנשמה אל התחיה החיצונה, אשר עינינו רואות אותה, עם אורותיה וצלליה. והדברים כולם אשר יתבררו ויתלבנו ע"י[9] כחות חכמי לב, טהורי דעה, דורשי ד' בכל לבבם, הם הם לשד החיים התאוריים של הסתדרותנו.

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 מ"ח - מרחשון
3 עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4 כ' - כבוד
5 החו"ב - החריף ובקי
6 מו"ה - מורנו הרב
7 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8 שתהי' - שתהיה
9 ע"י - על ידי

ע"כ[10] קרואים ללימוד ועיון, להעמיק ולהקשיב, הננו כולנו. וגדולה היא תקותנו על הכוחות היותר טובים, שבצעירי ת"ח[11] שבדור, שבתוכם ימנה ידידי. חזקו ואימצו, וצור ישראל יהי'[12] בעזרנו לרומם נס קודש על הרי ישראל, ולפאר הדרת תורת אמת, תורת ד' תמימה בכל עוז וכבוד. דבריו בד"ת[13] נאמרים הם בשכל טוב, וא"א[14] לי כעת להאריך מרוב הטרדא. אבל לאמתת הענין א"א[15] ליחש דין הוחזק כפרן [מי שהוכח בבית דין שכפר בממון בטענת שקר, ולכן אינו נאמן עוד בשבועה באותו עניין] לקיום דברי העדים, שהרי עיקר הדין של הוחז"כ[16] הוא כשאמר פרעתי אח"כ[17], שאין כאן הכחשה לעדים כלל, דאל"ה[18] הר"ז[19] בכלל כ"ה לא לויתי כאומר לפ"ד[20], ["כל האומר לא לויתי – כאומר לא פרעתי דמי" (שבועות מא)] וכד' הסמ"ע[21] ["ספר מאירת עיניים" לר' יהושע פלק, על חושן משפט] במקומו, ופשוט הוא, ועיקר ד' הקצה"ח[22] ע"ד[23] הראב"ד[24] ["קצות החושן" לר' אריה לייב הכהן הלר, על דברי הראב"ד] הוא מפני שבעסק זה גם בעדים הוחז"כ, ומה שצריכין שיהי'[25] דוקא בב"ד[26] הוא כדי שיהי' מוחז"כ[27] גם לעסק אחר, כמש"כ[28] בבי הגר"א[29] [ביאור הגר"א על השולחן ערוך] דמש"ה[30] אי' בגמ'[31] דלא הוחז"כ לעסק אחר, אבל בעסק זה גם ע"פ[32] עדים הו"כ[33], ואין ענין של הוחז"כ נוגע כלל לפסלנות, וכלשון בעל המאור בפ"ק[34] דב"מ[35], [המאור, בבא מציעא פרק א] שכ'[36] ואינו חשוד בכך לא על הממון ולא על השבועה, אלא צ"ל[37] שהוא תקנת חכמים, מטעם אומדנא, כשראו שהוא מתאמץ בטענות

---

10 ע"כ - על כן
11 ת"ח - תלמידי חכמים
12 יהי' - יהיה
13 בד"ת - בדברי תורה
14 וא"א - ואי אפשר
15 א"א - אי אפשר
16 הוחז"כ - הוחזק כפרן
17 אח"כ - אחר כך
18 דאל"ה - דאי לאו הכי
19 הר"ז - הרב רבי שם שמתחיל באות ז (כגון זאב / זלמן / זכריה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20 לפ"ד - לפי דעתי
21 הסמ"ע - הסמ"ע - ספר מאירת עינים
22 הקצה"ח - הקצות החושן
23 ע"ד - על דבר
24 הראב"ד - רבי אברהם בן דוד
25 שיהי' - שיהיה
26 בב"ד - בבית דין
27 מוחז"כ - מוחזק כפרן
28 כמש"כ - כמו שכתב
29 הגר"א - הגאון רבי אליהו מווילנה
30 דמש"ה - דמשום הכי
31 בגמ' - בגמרא
32 ע"פ - על פי
33 הו"כ - הוחזק כפרן
34 בפ"ק - בפרק קמא (הפרק הראשון)
35 דב"מ - דבבא מציעא
36 שכ' - שכבוד
37 צ"ל - צריך להיות

שקר על ממון זה, לטול ממנו את נאמנותו בזה הפרט דוקא ולא אמרו דבריהם כ"א[38] כשהוכחש בטענותיו, ולא בענין גזילה קודמת שי"ל[39] שחזר בתשובה, ורוצה לתקן את מעוותו, אבל בטענות לא ראינו ממנו שמתחכם בשקר.

ואין דנין ד"ס[40] מד"ס[41]. זהו בירור הענין במהות הו"כ. וא"א לי בשו"א[42] להאריך כעת.

והנני בזה חותם בברכה וכ"ט[43] כנה"י[44] ונפש ידידו מוקירו ומכבדו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

38 כ"א - כי אם
39 שי"ל - שיש לומר
40 ד"ס - דברי סופרים
41 מד"ס - מדברי סופרים
42 בשו"א - בשום אופן
43 וכ"ט - וכל טוב
44 כנה"י - כנפשו היקרה